

Titel: »Salt«; thi »Christenhed« er: Christendoms Forraadnelse; »en christen Verden« er: Affaldet fra Christendommen

Citation: "»Salt«; thi »Christenhed« er: Christendoms Forraadnelse; »en christen Verden« er: Affaldet fra Christendommen", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-sa-txr-shoot-idec101ebc-ed65-402c-a6cd-2dbfda88c19c.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredegørelse

1. Bibliografisk beskrivelse 543
2. Manuskriptbeskrivelse 546
3. Tilblivelseshistorie 548
4. Udgivelsesmåde 550

1. Bibliografisk beskrivelse

»'Salt'; thi 'Christenhed' er: Christendoms Forraadnelse; 'en christen Verden' er: Affaldet fra Christendommen.« blev trykt i *Fædrelandet*, 16. årgang, nr. 76, fredag den 30. marts 1855. Artiklen er signeret »S. Kierkegaard«. *Fædrelandet* blev udgivet af J.F. Giødward og C. Ploug; sidstnævnte fungerede også som ansvarlig redaktør. Avisen blev trykt hos Louis Klein i København og lå færdig fra trykkeriet kl. 20. Prisen var 6 skilling i løssalg, 5 mark pr. måned, 15 mark pr. kvartal og 3 rigsdaler pr. kvartal leveret uden for København.

Artiklen er blevet kollationeret i tre eksemplarer af *Fædrelandet*, nr. 76, den 30. marts 1855:

A SKs eget eksemplar, uindbundet og ubeskåret, KA, D pk. 17.

B Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret.*

C Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret.*

Ved den interne kollation blev der ikke konstateret afvigelser.* Eksemplar A danner grundlag for den følgende beskrivelse.

Format og paginering

Formatet er folio.* Avisen har et omfang på fire sider, svarende til to blade dannet af et enkelt foldet ark. Avisen er trespaltet; siderne opdeles endvidere af en tværgående fed-fin dobbeltskildestreg trykt ca. to tredjedele nede på hver side. Pagineringen 313-316 er på forsiden angivet under spalterne, på avisens øvrige sider over. Spalterne er unummeret.*

SKs artikel er trykt over den tværgående skillestreg og fylder her forsiden tre spalter (s. 313) samt en del af første spalte på anden side (s. 314). I alt fylder den godt to tredjedele side. Avisen indeholder i øvrigt nyheder fra ind- og udland, en føljeton* samt annoncer.

Beskrivelse af eksemplar A

Avisen måler ca. 351 × 517 mm.*

Papir

Der er benyttet almindeligt trykpapir af en træholdig kvalitet.

Typografi

Det fremherskende skriftsnit i avisen er antikva. Fremhævet tekst er sat med fed eller spatieret skrift.

På forsiden findes avisens hoved og datolinje. Hovedet består af et bredt centralfelt og to smalle felter hhv. til venstre og højre herfor. Datolinjen adskiller hovedet fra avisens øvrige tekst.

Det centrale felt har ordlyden:

Fædrelandet. | **1855.** | Abonnementspris i Kjøbenhavn 15 Mk. pr. Kvartal, 5 Mk. pr. Maaned; enkelte Nr. 6 Sk.; udenfor Kjøbenhavn 3 Rdl. | pr. Kvartal frit i Huset. Hver Søgne-Aften udgaaer et Numer.*

Det smalle felt til venstre har følgende ordlyd:

Bladets Comptoir, store Kjøb-|magergade Nr. 54, er aabent | hver Søgnedags Formiddag fra | Kl. 11-1.

Det smalle felt til højre:

Bekjendtgjørelser | indrykkes mod en Betaling af | 4 Sk. for Petitlinien. Ifølge en | Overenskomst med »**Afton-|bladet**« i Stockholm, »**Chri-|stianiaposten**« i Christiania | og »**Handels- och Sjö-|farts-Tidningen**« i Gö-|theborg kunne de ogsaa blive | indførte i disse mod en lignende | Betaling for hvert Blad.

Derunder er datolinjen placeret, indrammet af to tværgående dobbeltstreger; den øverste er fed-fin, den nederste fin-fed. Datolinjen har ordlyden:

16de Aarg. Fredagen den 30. Marts. Nr. 76.

Oplysningen om årgang er venstrestillet, dateringen centreret, og avisnummeret højrestillet.*

Nederst i sidste spalte, på bagsidens øverste del, adskilt fra en foregående notits af en skillestreg i hele spaltens bredde, er trykkespunktet angivet:

Færdigt fra Trykkeriet Kl. 8

Bagsidens fod er adskilt fra avisens øvrige tekst med en tværgående, fed-fin dobbeltskillestreg og har ordlyden:

Udgivere: **J. F. Giødwad** og **C. Ploug**; ansvarlig: **C. Ploug**. | [Skillestreg] | Trykt med Hurtigpresse hos *Louis Klein*.

Første del af artiklens overskrift, »'Salt';«, der er fed, spatieret og centreret i spalten, er sat med en punktstørrelse ca. 1 grad større end brødteksten.* Anden del, »thi 'Christenhed' er: Christendoms Forraadnelse; | 'en christen Verden' er: Affaldet fra Christendommen.«, er i ordinær, centreret i spalten og sat med samme punktstørrelse som brødteksten. Under en kort, centreret skillestreg følger dateringen »Februar 1855.« og den spatierede signatur »S. Kierkegaard.« indrykket fra hhv. for- og bagkant på samme linje. Efter denne linje, før brødteksten, er sat tre asterisker.

Artiklen indledes med en uncial, der er fed og sat med en punktstørrelse ca. 2 grader større end brødteksten. Efter tre linjers tekst er igen sat tre asterisker. Nederst i artiklens første spalte står under en kort, venstrestillet streg en fodnote til artiklen; noten er sat med en punktstørrelse ca. 2 grader mindre end brødteksten. Efter artiklen er trykt en længere skillestreg, der afgrænser SKs tekst fra den øvrige tekst i spalten.

Spaltecolumnen måler ca. 88 mm i bredden, og der er op til 53 linjer i hver af artiklens spalter. Mellem

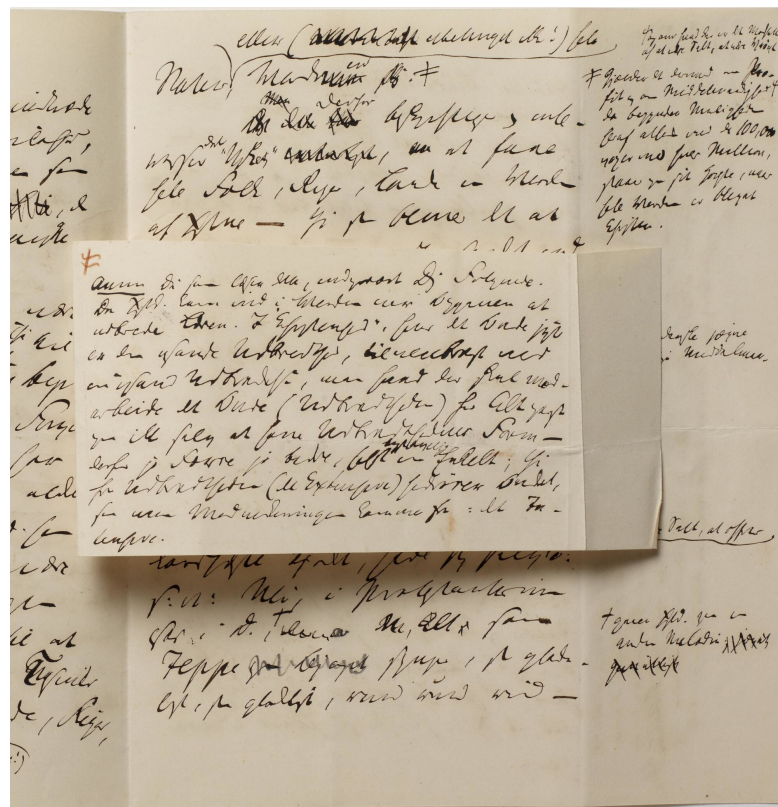
spalterne er sat en fed, lodret skillestreg. Brødteksten er sat med en skriftstørrelse svarende til ca. 10 punkt (korpus). Der er dobbelt ordmellemrum efter punktum.

Der er flere sætter- og trykfejl i artiklen. Sætter har muligvis oversprunget noget tekst i forlægget: I den foreliggende kladde står »Christne ved Hjælp af at forandre Bestemmelsen af det at være Christen,«; i den trykte artikel står blot »Christne,« (SKS 14, 174,14). I ordet »være« er 'r' sat med en mindre punktstørrelse (173,14). Et enkelt typeudfald ses i »Batail oner« i stedet for »Bataillon« (174,28). Derudover skyldes trykfejl læderede typer.*

2. Manuskriptbeskrivelse

Til »'Salt'« findes følgende manuskripter i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kgl. Bibliotek.

Sa	1	Kladde til »'Salt'«, fordelt på 2 dobbeltblade og 1 indklæbet lap. Kladde til artiklen (SKS 14, 173-175).
	1.1	2 dobbeltblade, i alt 4 blade i 4 ^o .* Ingen paginering. Papir: gulligt koncept, groft. Mål: 165 × 198 mm.* Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bladene er efter beskrivning blevet foldet på tværs. På bl. [2v] fortsætter teksten på langs i marginen, før bl. [3r] er blevet påbegyndt; på bl. [4v] afsluttes teksten på langs i marginen. På bl. [1r] er artiklens overskrift ændret flere gange, fra »Christelig Indsigelse.« til »Lidt Salt, som gjøres fornødent.« i blyantparentes videre til »Salt med Forraadnelse« i marginen, alt slettet med streger på skrå, til den endelige overskrift »'Salt'; / thi 'Christenhed' er: Christendoms Forraadnelse; / 'en christen Verden' er: Affaldet fra Christendommen.«, der er skrevet i øverste højre hjørne. Nedenunder står, skrevet med blyant, dateringen »Febr. 1855.« og signaturen »S.K.«. En marginaltilføjelse indledes og afsluttes med to asterisker. Endvidere findes en redigeringsbemærkning, »Ny Udgang«, skrevet med blyant og indvist i teksten med et dobbeltkors, og sidenhen slettet med blækløkker. To steder på bl. [1v] ses indvisningsmærker med rødkridt, de øvrige af kladdens indvisningsmærker er skrevet med blæk. Til det ene rødkridtsmærke hører redigeringsbemærkningen »cfr Hoslagte Anm«, skrevet med blyant; denne henvisning gælder ms. 1.1.1. Mange korrektioner, heraf en del tilføjelser i marginen. Store dele af teksten på bl. [1r] er slettet: fem linjer ved indramning med blyant, flere linjer med blyantstreger eller blækløkker. På bl. [1v], [2r] og [3r]-[4v] er enkelte ord slettet. Hertil hører følgende:

24. Ms. 1.1, bl. [1v]-[2r], og ms. 1.1.1, kladde med indklæbet lap

Kladde til artiklens fodnote (SKS 14, 173).

1.1.1 1 lap, indklæbet på bl. [1v] i ms. 1.1. Se illustration 24.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept, groft. Mål: 166 x 77 mm.

Lappen er blevet foldet to gange på langs, således at der er opstået to smalle marginer, hvorimellem teksten står på rectosiden; desuden er lappen blevet foldet én gang på tværs. Versosiden er ubeskrivet.

På rectosiden er med rødkridt tilføjet et indvisningsmærke; hermed indvises teksten på bl. [1v] i ms. 1.1.

En enkelt korrektion.

1.1.1

1.1

(KA, B pk. 52, læg 1; Pap. XI 3 B 227)*

1

3. Tilblivelseshistorie

SK angreb den officielle kristendomsforkyndelse i Danmark, først med 21 artikler i *Fædrelandet* (fra den 18. dec. 1854 til den 26. maj 1855), dernæst med sit tidsskrift *Øieblikket*. * Artiklen »Salt« var SKs 11. indlæg i denne kirkestrid.

Af kladdematerialet fremgår det, at både begyndelsen og afslutningen på teksten har voldt besvær. SK har ændret overskriften flere gange, ligesom han har slettet store dele af teksten på den første side. Det første dobbeltblad afsluttes på langs i marginen, før næste dobbeltblad tages i brug; formentlig fordi SK havde regnet med at kunne få afsluttet artiklen på det første. Den foreliggende kladde er dateret »Febr. 1855.«; men artiklen blev først trykt den 30. marts 1855.

Der foreligger ingen renskrift (trykmanuskript) til artiklen.

4. Udgivelsesmåde

»'Salt'« blev som nævnt trykt i *Fædrelandet*.^{*} Det har ikke været muligt at efterspore, om SK modtog honorar for artiklen.

Dele af artiklen blev frit oversat til svensk allerede i SKs levetid; bogen *Den officiella kristendomen är icke det nya testamentets kristendom. Framställning af dr. Søren Kierkegaard's polemik mot statskyrkan i Danmark*, hvori de fleste af SKs artikler fra kirkestriden er blevet oversat i uddrag, udkom i København i 1855.^{*} De fragmentariske oversættelser strækker sig til og med artiklen »Et Resultat«, trykt i *Fædrelandet*, nr. 107, den 10. maj 1855; den anonyme redaktør har sandsynligvis antaget, at SK under denne overskrift afsluttede sit angreb på kirken, og har herefter ladet bogen trykke.

Af stor betydning for receptionen i SKs umiddelbare eftertid var Rasmus Nielsens udgivelse af *S. Kierkegaard's Bladartikler* i 1857 (*Bl.art.*). Heri indgår størstedelen af SKs artikler, også »'Salt'«.^{*}